

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

În contextul competiției globale, țările membre ale Uniunii Europene tind, în cadrul politicilor comune, spre unificarea piețelor interne, fapt care determină apariția unui mediu concurențial și la nivelul UE. Pentru agricultura țării noastre, o alternativă viabilă la strategiile concurențiale o reprezintă asocierea.

Cercetările și studiile efectuate în vederea elaborării tezei de doctorat intitulată „Cercetări privind sustenabilitatea și impactul proiectului *Îmbunătățirea managementului fermei prin dezvoltarea cooperativelor agricole* asupra producătorilor de legume din România” s-au efectuat în perioada 2009 – 2012 și au cuprins zonele din țara noastră unde s-au înființat noile cooperative agricole. Necesitatea aprecierilor analitice înglobate de prezenta lucrare reiese chiar din modul în care proiectul analizat a fost conceput și implementat.

Scopul prezentei teze de doctorat a fost acela de a analiza și a stabili efectele impactului pe care proiectul de cooperare româno – japonez intitulat “Îmbunătățirea managementului fermei prin dezvoltarea cooperativelor agricole” l-a avut asupra activității legumicultorilor din România.

Obiectivele și activitățile cercetării propuse în cadrul lucrării, au urmărit determinarea rezultatelor studiului metodologic asupra următoarelor elemente:

- Istoricul cooperației agricole în România, evoluția și caracteristicile cooperativelor agricole create după 1989;
- Evoluția reglementărilor legislative și a formelor democratice de asociere din agricultura românească;
- Prezentarea proiectului intitulat „Îmbunătățirea managementului fermei prin dezvoltarea cooperativelor agricole din România”;
- Evaluarea proiectului;
- Evoluția cooperativelor agricole cu profil horticol, constituite în cadrul proiectului JICA;
- Analiza sociologică privind impactul și sustenabilitatea proiectului;
- Inițierea și derularea unor proiecte de follow-up ale proiectului inițial;
- Studii de caz privind managementul unor cooperative agricole cu profil legumicol;
- Elaborarea unui model cadru al unei cooperative horticole cu profil legumicol.

Teza de doctorat are un volum total de 249 de pagini, cuprinde 35 de tabele, 38 de figuri, 21 de fotografii originale și 103 titluri bibliografice. Lucrarea cuprinde nouă capitole și este structurată în două părți:

Prima parte a lucrării este formată din trei capitole de informare generală privind problematica dezvoltării rurale durabile și a formelor de asociere din agricultură în UE și în țara

noastră, istoricul și evoluția acestora în agricultura românească. Aceste capitole au fost întocmite pe baza unor studii documentare având ca surse diverse cărți, manuale și tratate de specialitate, articole științifice, reviste și publicații, dar și informații recente disponibile online, accesate prin site-urile FAO, Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale, rapoartele finale de activitate ale Agenției Naționale de Consultanță Agricolă pentru anii 2006, 2007, 2008.

Ca urmare a studiului documentar întreprins, în capitolul 3 al tezei, sunt evidențiate următoarele:

Conceptul de cooperativă a apărut în România în secolul XIX și a evoluat până la începerea celui de-al doilea război mondial, reușind să capaciteze o mare parte din resursele agricole ale țării noastre. În perioada comunistă, cooperativele agricole au fost reduse la instrumente ale intervenției permanente a statului în agricultură. Anul 2004 a marcat apariția primelor `cooperative agricole bazate pe principii democratice.

Legislația privind formele asociative din agricultură, adoptată în România, a cunoscut o serie de acte normative, dintre care 4 reprezentative, ce reglementează și în prezent funcționarea formelor de asociere a producătorilor agricoli. Cooperativele agricole constituie organismul care poate oferi producătorilor practicarea unei agriculturi performante.

Partea a doua a tezei de doctorat cuprinde studii și analize proprii autorului privind impactul proiectului „*Îmbunătățirea managementului fermei prin dezvoltarea cooperativelor agricole*” asupra producătorilor de legume din România. Dintre rezultatele obținute în cadrul acestor analize trebuie reținute ca importante:

Prezentarea proiectului –necesitatea, inițierea, derularea și evaluarea acestuia (cap. 4).

Atât în perioada de preaderare cât și după integrarea țării noastre în Uniunea Europeană, principala misiune a organismelor de resort, în speță Ministerul Agriculturii Pădurilor și Dezvoltării Rurale (MAPDR) prin Agenția Națională de Consultanță Agricolă (ANCA) a fost dezvoltarea formelor de asociere în agricultură. Astfel prin intermediul ANCA, Guvernul României a solicitat Guvernului Japoniei, reprezentat de Agenția Japoneză de Cooperare Internațională (JICA), sprijin în vederea inițierii și implementării unui proiect prin intermediul căruia, în țara noastră să se dezvolte cooperativele agricole democratice.

Activitățile proiectului au vizat: elaborarea de ghiduri și manuale, seminarii și cursuri, sprijin pentru procesul de înregistrare a cooperativelor agricole, inventarul de servicii necesare fermierilor și cooperativelor, sprijinul pentru implementarea planurilor de afaceri și de management ale cooperativelor agricole, furnizarea de informații asupra canalelor de marketing, furnizori de input-uri și servicii, monitorizarea cooperativelor agricole.

Pe durata implementării proiectului s-a realizat un raport de evaluare intermediară, în perioada noiembrie-decembrie 2007 precum și un raport final de evaluare. În teza de doctorat s-au

urmărit și analizat rezultatele celor două evaluări ale proiectului prin prisma unor criterii prestabilite cu scopul de a monitoriza evoluția proiectului, de a identifica constrângerile apărute, performanțele realizate, respectarea activităților și a strategiilor din Matrice.

Evaluarea a evidențiat faptul că proiectul “Îmbunătățirea managementului fermei prin dezvoltarea cooperativelor agricole”, a fost relevant, eficient și eficace, atât datorită necesității implementării unui astfel de sistem, cât și datorită rezultatelor obținute într-un timp relativ scurt de implementare.

Impactul proiectului, apreciat de participanți și beneficiari, a fost unul pozitiv, cu efecte pe termen lung. Proiectul a reușit să schimbe parametrii managementului agricol și chiar relațiile instituționale între fermieri și agențiile statului.

Cu privire la evoluția cooperativelor agricole cu profil horticol, constituite în cadrul proiectului JICA a reieșit că majoritatea cooperativelor agricole din România constituite conform Legii 566/2004, au ca domeniu predominant de activitate, horticultura (41%) și sunt răspândite la nivelul întregii țări. Dintre acestea, așa cum reiese din figura 1, ponderea cea mai mare o reprezintă cooperativele legumicole (83%), urmate de cele viti-vinicole (10%) și pomicole (7%).

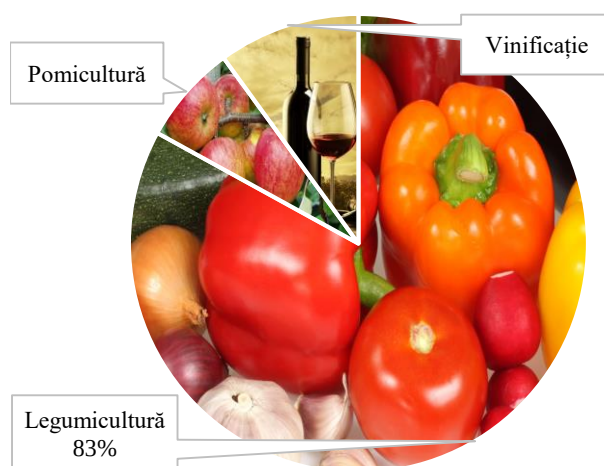

Fig.1. Ponderea cooperativelor agricole a căror domeniu de activitate este horticultura

Sustenabilitatea proiectului și rezultatele obținute prin implementarea acestuia sunt analizate în capitolul 5 al tezei de doctorat. Din evaluările efectuate a reieșit că proiectul s-a dovedit sustenabil din surse guvernamentale, în faza de implementare, dezvoltând pe parcurs auto-sustenabilitatea fiecărui grup în parte.

La 2 ani după închiderea proiectului a fost realizată o anchetă sociologică cu scopul de a colecta informații de la toate părțile implicate, în vederea aprecierii impactului și sustenabilității proiectului. Dintre cei 30 de membri ai cooperativelor legumicole, chestionați în calitate de beneficiari direcți ai proiectului, majoritatea au recunoscut utilitatea acestuia și influența pozitivă pe care a avut-o asupra situației economice a structurilor din care ei fac parte (fig. 2).

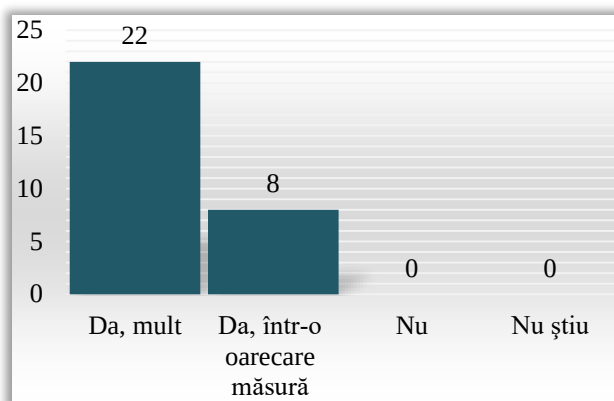

Fig. 2. Îmbunătățirea situației economice a cooperativelor agricole prin intermediul proiectului

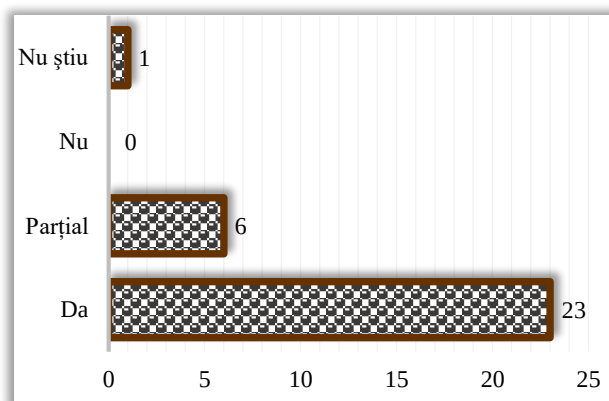

Fig. 3. Consolidarea abilităților manageriale ale membrilor cooperatori prin intermediul activităților proiectului

Între viziunea staff-ului ANCA/OJCA și cea a membrilor cooperativelor agricole nu au existat diferențe majore, ci numai poziționări diferite. Astfel, fermierii au formulat opinii în care au fost menționate avantajele economice, ale evoluției pregătirii lor profesionale și de management al formelor asociative, dar și existența unor asperități privind suportul economic, în relația lor cu autoritățile. Prin comparație, funcționarii publici au avut o viziune bazată mai mult pe acțiunile de furnizare a serviciilor de consultanță în cadrul proiectului (fig.3).

Considerăm că unul dintre principalele beneficii aduse de derularea acestui proiect, a fost acela al depășirii barierei de mentalitate cu privire la conceptul și terminologia de cooperativă agricolă care a existat înainte de debutul acestuia.

După 4 ani de la închiderea sa, proiectul „Îmbunătățirea managementului fermei prin dezvoltarea cooperativelor agricole” a inițiat alte două proiecte de tip follow-up care au vizat dezvoltarea cooperativelor agricole, acestea trebuind să continue modificările inițiate, să promoveze cooperarea și să se promoveze, să îmbunătățească mereu planurile de management, marketing și afaceri, să acceseze fonduri disponibile sau să inițieze proiecte benefice structurilor de asociere, să coordoneze acțiunile asociațiilor (capitolul 6).

Cele două proiecte consecutive intitulate - “Dezvoltarea structurilor superioare de marketing ale cooperativelor agricole”, respectiv „Cooperare continuă pentru dezvoltarea cooperativelor agricole”, au contribuit în mod semnificativ la dezvoltarea capacităților de marketing și manageriale ale cooperativelor agricole și au facilitat stabilirea unor relații bilaterale între țara noastră și Republica Moldova.

Prin derularea celui de-al doilea proiect tip Follow-Up au fost create premisele consolidării unui sistem de consultanță și formare profesională continuă dedicat sistemul cooperativelor agricole dar și altor forme de asociere din agricultură.

Au beneficiat de pregătire în domeniul marketingului și în alte domenii de larg interes în cadrul celor două proiecte dedicate cooperativelor agricole, un total de 310 persoane.

În anul 2011 a fost realizată o analiză comparativă a evoluției cronologice a două cooperative agricole de profil legumicol și anume: Cooperativa Agricolă Agroecologica 2002 și Cooperativa Agricolă Progresul, sub aspectul rezultatelor obținute din punct de vedere managerial, organizatoric, financiar și al producțiilor realizate. Această analiză prezentată în capitolul 7, constituie un studiu de caz pentru aprecierea impactului pe care proiectele derulate cu JICA le-au avut asupra cooperativelor cu profil legumicol din România.

Ambele cooperative agricole cultivă un sortiment variat de legume, pe primele locuri ca suprafețe și volum al producției, fiind tomatele și varza. În plus, la Cooperativa agricolă Progresul se cultivă cu rezultate foarte bune cartofi și dovlecei.

În urma analizei, s-a constatat o evoluție mai favorabilă a Cooperativei Agricole Progresul, la care după 4 ani de la înființare, s-au înregistrat creșteri ale numărului membrilor fondatori de 17 ori, iar a capitalului social de 29 de ori, față de 12 ori și respectiv de 20 de ori în cazul Cooperativei Agricole Agroecologica 2002 (după 5 ani de la înființare).

Deși la Cooperativa agricolă Progresul suprafața cultivată a fost mai mică cu 60% față de cea de la Cooperativa Agroecologica 2002, volumul total al producțiilor a fost doar cu 24% mai mic, iar ca urmare a alegerii atente a sortimentului cultivat și a aplicării unor tehnologii moderne, s-au obținut producții medii mai mari cu 23% (22,45 t/ha comparativ cu doar 17,33 t/ha la Cooperativa Agroecologica 2002).

De la înființare, cele două cooperative agricole s-au remarcat prin numeroase acțiuni pozitive, cum sunt:

Cooperativa Agricolă Agroecologica 2002 a beneficiat la un an de la înființare de avantajele recunoașterii ca grup de producători și a fost selectată drept cooperativă agricolă pilot în domeniul legume – fructe. A colaborat cu 2 organisme similare din afara țării (cooperativa Raiffeisen din Austria și o cooperativă din Szeged-Ungaria). A participat în anul 2009, la constituirea Uniunii Naționale de Ramură a Cooperativelor Agricole Producătoare de Legume și Fructe.

Cooperativa Agricolă Progresul a beneficiat de un management foarte bun, care a inițiat un sistem de uniformizare în planul activităților cooperative și a întreprins activități în regim sezonier, stimulând forța de muncă locală, și contribuind astfel la dezvoltarea durabilă a zonei respective. Prin activitățile sale, bine coordonate, a reușit să pună bazele unei dezvoltări susținute prin resurse

financiare proprii. Astfel, a investit veniturile obținute, în modernizarea bazei logistice pentru producerea legumelor și a destinat economiile realizate, achiziționării unor utilaje moderne pentru procesarea și ambalarea produselor.

Ambele cooperative agricole se confruntă cu probleme specifice etapei de dezvoltare la care se află structura asociativă din care fac parte. Printre acestea se pot menționa: reticența unor membri cooperatori față de sistemul de vânzări, existența intermediarilor, lipsa spațiilor de depozitare, procesare și ambalare a produselor, ca și a celor de comercializare.

Lipsa soluțiilor de finanțare în relație directă cu băncile care nu oferă credite agricole funcționale și posibilitatea limitată de accesare a fondurilor structural europene, reprezintă de asemenea dificultăți financiare însemnate în evoluția celor două cooperativelor agricole analizate.

În capitolul 8 al tezei de doctorat, se prezintă detaliat modalitățile de înființare a unei cooperative agricole cu profil legumicol. Acest capitol, se dorește a fi un exemplu pentru cultivatorii de legume care doresc să se asocieze într-o cooperativă agricolă dar și un punct de reper pentru reprezentanții formelor de asociere din țara noastră.

Înființarea cooperativelor agricole reprezintă un proces complex prin intermediul căruia viitorii membri se asociază pentru promovarea și îndeplinirea unor scopuri, obiective și valori comune. Pentru realizarea acestui deziderat trebuie ținut cont de următoarele :

Întocmirea actului constitutiv și a statutului cooperativelor agricole, constituie aspecte esențiale pentru existența viitoarei forme de asociere.

Membrii trebuie să ia în considerare o serie de aspecte privind gradul cooperativei, aportul la capitalul social, menționarea domeniilor de activitate conform codului CAEN dar și alte elemente importante.

Capitolul 9 este rezervat concluziilor generale rezultate în urma studiului întreprins. De asemenea în cadrul acestui capitol sunt menționate și recomandările făcute pe baza acestor concluzii.